

سلسله دروس مبانی اندیشه اسلامی (۶)

فلسفه سیاست

قاسم شبان‌نیا
دانشیار گروه علوم
سیاسی مؤسسه آموزشی
و پژوهشی امام خمینی (ره)

۱۳	درس اول: مفاهیم و کلیات
۱۶	مقدمه
۱۶	۱. نسبت کتاب پیش رو با دیگر کتب مبانی اندیشه اسلامی
۱۸	۲. چارچوب مباحث کتاب پیش رو
۲۰	۳. سیاست
۲۰	الف) معنای لغوی
۲۰	ب) معنای اصطلاحی
۲۱	ج) خنثی بودن واژه سیاست
۲۲	د) ابتدای سیاست بر مبانی
۲۳	۴. فلسفه سیاست
۲۳	الف) معنای فلسفه سیاست
۲۵	ب) روش فلسفه سیاست
۲۵	ج) اهمیت و ضرورت فلسفه سیاست
۲۶	۵. حکومت اسلامی
۲۷	۶. ماهیت حاکمیت
۹۲	خلاصه
۳۰	پرسش‌ها
۳۱	منابعی برای مطالعه بیشتر
۳۲	پی‌نوشت‌ها

۳۳

درس دوم: ضرورت حکومت اسلامی

۳۶	مقدمه
۶۳	۱. اثبات ضرورت حکومت اسلامی
۳۶	الف) ضرورت زندگی اجتماعی
۳۸	ب) ضرورت حکومت
۴۱	ج) ضرورت حکومت اسلامی
۳۴	۲. بررسی استدلال‌های مخالفان حکومت اسلامی
۴۴	الف) در نظر نگرفتن امور حکومتی در رسالت اسلام
۴۷	ب) زمانمند بودن احکام اسلام در زمینه حکومت
۴۹	ج) ناکارآمدی فقه اسلامی در حل مسائل حکومتی
۵۰	د) تجربه تاریخی ناموفق دخالت دین در سیاست
۵۳	ه) لکه‌دار شدن قداست دین در صورت آلوده شدن به سیاست و حکومت
۵۵	و) مخدوش شدن قداست عالمان دینی با دخالت در سیاست
۷۵	خلاصه
۵۸	پرسش‌ها
۵۹	منابعی برای مطالعه بیشتر
۶۰	پی‌نوشت‌ها

۶۵

درس سوم: مشروعیت حکومت

۶۷	مقدمه
۶۸	۱. معنای لغوی مشروعیت
۶۹	۲. مشروعیت در جامعه‌شناسی
۷۰	۳. مشروعیت در فلسفه سیاست
۷۱	الف) تبیین مفهومی واژه «مشروعیت» در فلسفه سیاست
۷۲	ب) دیدگاه مبتنی بر مشروعیت مردمی حکومت (دموکراسی)
۷۲	اول. تشریح دیدگاه
۷۵	دوم. بررسی و ارزیابی دیدگاه
۷۵	یک. ابتدای نظریه براوانیسم
۷۶	دو. امکان‌ناپذیری تحصیل رضایت همگانی

۷۷	سه. وجود تسلسل در احراز اولیة رضایت اکثریت
۷۹	چهار. مشروعیت مردمی حکومت مستلزم عدم ثبات حکومت
۷۹	پنج. مشروعیت بخشی اکثریت مستلزم نادیده انگاشتن تخصص گرایی
۸۰	ج) دیدگاه مبتنی بر مشروعیت الهی حکومت
۸۰	اول. اثبات حاکمیت خداوند
۸۲	دوم. اثبات مشروعیت حاکمیت معصومان (علیهم السلام)
۶۸	خلاصه
۸۷	پرسش ها
۸۸	منابعی برای مطالعه بیشتر
۸۹	پی نوشت ها
۹۷	درس چهارم: حکومت اسلامی
۹۹	مقدمه
۱۰۰	۱. وظایف و حقوق مردم در حکومت اسلامی
۱۰۰	الف) تلاش برای تحقق و استمرار حکومت اسلامی
۱۰۴	ب) نظارت همگانی در قالب امر به معروف و نهی از منکر
۱۰۶	ج) اعلام وفاداری به حکومت مشروع و بیعت با حاکم مأذون
۱۱۰	د) مشورت دهی صاحب نظران به حکومت
۱۱۰	اول. ضرورت مشورت در صورت وجود ابهام
۱۱۰	دوم. ضرورت تخصص مشورت دهنده
۱۱۱	سوم. عدم مشروعیت بخشی شورا
۱۱۲	چهارم. مشورت؛ طریقی به کشف واقع
۱۱۳	پنجم. هدف از مشورت های پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)
۱۱۴	۲. تبیین مردم سالاری اسلامی
۱۱۴	الف) مراد از عنوان «مردم سالاری»
۱۱۶	ب) مراد از قید «اسلامی»
۱۱۹	۳. دموکراسی و مردم سالاری اسلامی
۳۲۱	خلاصه
۱۲۴	پرسش ها

۱۲۴	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۲۶	پی‌نوشت‌ها
۱۲۹	درس پنجم: مفهوم، شرایط و ادله ولایت فقیه
۱۳۱	مقدمه
۱۳۲	۱. مفهوم ولایت فقیه
۱۳۲	الف) ولایت
۱۳۲	۱) معنای لغوی
۱۳۲	۲) معنای اصطلاحی
۱۳۳	ب) فقیه
۱۳۳	۱) معنای لغوی
۱۳۳	۲) معنای اصطلاحی
۱۳۳	ج) ولایت فقیه
۱۳۴	۲. شرایط ولی فقیه
۱۳۴	الف) ضرورت شرایط عدالت، فقاہت و کفایت در ولی فقیه
۱۳۴	۱) علم به آموزه‌ها و احکام الهی (فقاہت)
۱۳۶	۲) برخورداری از کفایت، کاردانی و تدبیر
۱۳۶	۳) برخورداری از صلاحیت اخلاقی، تقوا و عدالت
۱۳۸	ب) ضرورت وجود شرایط سه گانه فوق در دیگر صاحب‌منصبان حکومتی
۱۳۹	ج) ملاک اصلحیت
۱۴۱	د) عدم ضرورت وجود تخصص‌های متنوع در ولی فقیه
۱۴۲	۳. ادله ولایت فقیه
۱۴۳	الف) ادله عقلی
۱۴۳	اول: اصل تنزل تدریجی
۱۴۵	دوم: جامعیت و جاودانگی احکام اسلام
۱۴۶	سوم: قدر متیقن مأذون در تصرف
۱۴۷	ب) ادله نقلی
۱۴۸	اول: روایت «اللّٰهُمَّ ارْزُقْ خَلَفَائِي» از پیامبر اکرم ﷺ
۱۴۸	دوم: فرمایش امیرالمؤمنین (علیه السلام) بعد از پذیرش حکومت

۱۴۹	سوم: مقبوله عمر بن حنظله از امام صادق (ع)
۱۵۲	چهارم: توقیع شریف از حضرت حجتاً
۶۵۱	خلاصه
۱۵۸	پرسش
۱۵۸	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۶۰	پی‌نوشت‌ها

درس ششم: گستره اختیارات ولی فقیه

۱۶۷	مقدمه
۱۶۸	۱. تبیین ولایت مقیده و مطلقه فقیه
۱۶۸	الف) ولایت مطلقه فقیه
۱۷۳	ب) ولایت مقیده فقیه
۱۷۵	۲. ماهیت حکم ولایی در چارچوب ولایت مطلقه فقیه
۱۷۵	الف) چیستی حکم ولایی و حدود آن
۱۷۸	ب) تفکیک وظیفه ولی فقیه از مرجع تقلید
۱۷۹	ج) راه حل رفع تعارض حکم ولی فقیه و فتوای مرجع تقلید
۱۸۰	۳. ولایت فقیه و مرزهای جغرافیایی
۱۸۲	۴. دلیل تبعیت مطلق از ولی فقیه با اذعان به عدم عصمت او
۵۸۱	خلاصه
۱۸۷	پرسش
۱۸۷	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۸۹	پی‌نوشت‌ها

درس هفتم: پیشینه ولایت فقیه

۱۹۴	مقدمه
۱۹۴	۱. پیشینه بحث ولایت فقیه در آثار فیلسوفان مسلمان
۱۹۵	الف) ولایت فقیه در اندیشه فارابی
۱۹۶	ب) ولایت فقیه در اندیشه ابن سینا
۱۹۶	ج) ولایت فقیه در اندیشه ملاصدرا
۱۹۷	۲. پیشینه بحث ولایت فقیه در آثار فقها

۱۹۷	الف) فقهای اهل سنت
۱۹۸	ب) فقهای شیعه
۱۹۸	۱) انحصار ولایت اجتماعی - سیاسی برای فقیه در آثار فقهای شیعه
۱۹۹	شیخ مفید
۲۰۰	شیخ طوسی
۲۰۰	ابن ادریس حلی
۲۰۱	علامه حلی
۲۰۱	شهید اول
۲۰۱	محقق کرکی
۲۰۲	محقق اردبیلی
۲۰۲	ملا احمد نراقی
۲۰۳	محمد حسن نجفی
۲۰۳	شیخ انصاری
۲۰۳	مرحوم نائینی
۲۰۴	مرحوم آخوند خراسانی
۲۰۵	آیت الله بروجردی
۲۰۷	۲) وضوح مسئله ولایت فقیه در نزد فقهای شیعه
۲۰۸	۳) تناسب ذکر اختیارات حکومتی فقیه با شرایط حاکم بر هر دوره تاریخی
۲۰۹	۳. وضوح مسئله ولایت فقیه در نزد سلاطین، روشنفکران و مستشرقان
۲۱۲	خلاصه
۲۱۳	پرسش
۲۱۳	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۱۴	پی نوشت ها
۲۲۱	درس هشتم: نحوه تعیین ولی فقیه
۲۲۳	مقدمه
۲۲۴	۱. شورایی یا فردی بودن ولایت فقیه
۲۲۴	الف) دلیل عقلی
۲۲۵	ب) سیره معصومان (علیهم السلام)

۲۲۵	ج) آیات و روایات
۲۲۷	د) ضوابط فقهی
۲۲۸	۲. چگونگی تعیین ولایت برای فقیه در عصر غیبت
۲۲۸	الف) دیدگاه انتصاب
۲۳۰	ب) دیدگاه انتخاب
۲۳۰	تشریح دیدگاه
۲۳۲	بررسی اجمالی دیدگاه
۲۳۵	خلاصه
۲۳۶	پرسش
۲۳۶	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۳۷	پی‌نوشت‌ها
۲۳۹	درس نهم: کارآمدی نظام سیاسی مبتنی بر ولایت فقیه
۲۴۲	مقدمه
۲۴۲	۱. مفهوم کارآمدی
۲۴۴	۲. تحلیل کارآمدی نظام سیاسی اسلام
۲۴۴	الف) توحیدمحوری؛ عامل تثبیت نظام اسلامی
۲۴۵	ب) امامت‌باوری؛ زمینه‌ساز اقتدار نظام اسلامی
۲۴۷	ج) معادباوری؛ منشأ سازندگی صاحب‌منصبان نظام اسلامی
۲۴۷	د) سعادت‌گرایی؛ تعیین‌کننده دورنمای نظام اسلامی
۲۴۸	ه) قانون‌گرایی؛ منشأ جلوگیری از استبداد در نظام اسلامی
۲۴۹	و) شایسته‌سالاری؛ منشأ رشد نظام اسلامی
۲۴۹	ز) نظارت‌های درونی و بیرونی؛ منشأ سلامت نظام اسلامی
۲۵۰	ح) انعطاف در عین ثبات؛ منشأ کارایی همیشگی نظام اسلامی
۲۵۱	ط) وحدت در عین کثرت؛ منشأ پویایی و انسجام نظام اسلامی
۲۵۲	ی) تکلیف‌باوری در عین توجه به حقوق؛ منشأ تعادل در نظام اسلامی
۲۵۳	ک) واقع‌گرایی در عین آرمان‌گرایی
۲۵۴	ل) مردم‌داری؛ منشأ مقبولیت مردمی نظام اسلامی
۲۵۵	۳. تحلیل کارآمدی نظام جمهوری اسلامی

۲۵۶	الف) احیای آرمان‌ها و ارزش‌های الهی و افول سکولاریسم
۲۵۹	ب) احیای کرامت و ارزش‌های انسانی
۲۶۲	ج) تقویت روحیه خودباوری، استقلال و پیشرفت
۲۶۸	د. افزایش سطح رفاه و آسایش مردم
۲۶۹	ه. حمایت از محرومان و مستضعفان
۲۷۰	و. دفاع از مستضعفان و حق‌جویان جهان
۲۷۰	ح. تبدیل ایران به قدرت تأثیرگذار منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای
۲۷۲	۴. نکاتی در تحلیل کارآمدی عملی نظام جمهوری اسلامی
۶۷۲	خلاصه
۲۷۷	پرسش
۲۷۸	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۸۰	پی‌نوشت‌ها
۲۸۳	خاتمه
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	آنچه انجام شد
۲۹۲	آنچه باید انجام شود
۲۹۵	منابع